

יום	יום לחדש	יום מוה"ר	ליקוטי הלכות ה"ה	ליקוטי הלכות ה"א	משנה ברורה ה"א	עלים לתרופה	שולחן ערוך ד"ש משפט
שבת	י"א	מב:	קמה	חורה	תש-תשא	ג, ד,	
א	י"ב	מג:	קמו	קז:	תש-תשי	ה, ו,	
ב	י"ג	מג:	קמו	קז:	תשי-ב	ז, ח,	
ג	י"ד	מד:	קמח	קח:	תשי-ד	ט, י,	
ד	ט"ו	מד:	קמט	קח:	תשי-טז	יא, יב,	
ה	ט"ז	מה:	קנ	קט:	תשי-יח	א, ב,	
ו	י"ז	מה:	קנא	חורה	תשי-כ	ג, ד,	

בקר בני אהרן

יו"ל ע"י קהילת חסידי ברסלב
בנשיאות הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א

348 | פרשת ויגש | י"א טבת תשפ"ד

דבר המערכת

דלים המילים לתאר את גודל השמחה אשר הקיפה את בני קהילתנו בכלל, ותושבי שכונת רמה ד' בפרט, במוצאי שבת העעל"ט, בשמחת 'הכנסת ספר התורה' המהודר שנתנדב על ידי נדיב לב יקר החפץ בעילום שמו, לבית המדרש דקהילתנו בשכונה זו.

השמחה החלה בהכנה דרבה של השבת כולה בבית מדרשנו בשכונת רמה ד' בית שמש, התפילות, הריקודים, והדיבורים ביום השבת וסעודה שלישית לרומם הלבבות לקראת השמחה הקדושה והנשגבה. קשה לתאר את הרוממות ואת האויר הנח והזך שהקיף את הכל, ואת עוצם ההתרגשות לקראת משוב לבנו יקרית התורה הקדושה.

לשיאם הגיעה חדות הלב ושמחת הנפש בתגינת 'הכנסת ספר התורה' המהודר שהוכנס במוצאי שבת קודש לבית מדרשנו ברמה ד', לשם הגיעו וכאו בהמוניהם גם בני קהילתנו משאר השכונות בבית שמש ומירושלים עיה"ק, לב מי לא נמס למחזה ההוד לכבודה של תורה בדבקות בשמחה עצומה ובאהבת חברים, זקנים עם נערים, בחורים וישישים, בהמון חוגג ובלפידים אש וריקודי עוז מופלאים, הן ברחובה של עיר והן בחצר בית המדרש. אשרי עין ראתה כל אלה.

בסעודת המצוה המפוארה נשמעו דבורים לכבוד התורה ולחיוזוק בני הקהילה מפי הגאון הגדול **רבי שמואל בראנדסדורפר** שליט"א חבר בי דינא רבא ורב בית הכנסת 'תפארת הנחל' דקהילתנו בב"ש, כמו כן השמיע מדברותיו הגאון **רבי דוב רבינוביץ** שליט"א מורה צדק דעתנו וראש כוללנו בבית שמש, כך גם נשמעו דיבורים ממשפיעי החבורות להתחזק לקבל על עצמנו מחדש עול תורה מתוך שמחה מופלאה זו, ולהתחדש בכלליות בעבודת ה' בשמחה וגילה.

תקוותנו ששמחה זו אכן תהיה התחלה טובה להמשך בנין קהילתנו בכלל, ולבנין הקבע של בית מדרשנו ברמה ד' בפרט. כה יתן ה' וכה יוסיף.

העורכים

שְׂמֵחָה לְאִישׁ בְּמַעֲנֵה פִּיּוֹ

בשיר ושבחה הלל וזמרה, ומרחיבים במליצות ובשירים על מעלת זכייתנו, ומרבים לדבר זאת בקול ובעוז, כי אז מתעוררת השמחה שבלב.

דבר זה מרמזת לנו התורה בתחילת פרשתנו בסיפור גישתו של יהודה ליוסף, כפי שמלמדנו רבי נתן (שם הודאה ג, ז). יהודה הוא שורש משיח בן דוד שיוצא משבט יהודה, ויוסף הוא שורש משיח בן יוסף. שני משיחים אלו בונים את כח השמחה בלב כל אחד מאתנו, אשר בכך תלויה הגאולה השלימה. כל אחד משני משיחים אלו נוטע חלק אחר בבנין השמחה; דוד המלך הוא 'נעים זמירות ישראל' שורש השמחה, ויוסף הוא 'הלהבה' להבת הלב בשמחה. וכדי שְׂהֻבָת שמחה זו תצא לאור ותתעורר לתחיה בלב, צריכים אנו לכח הדיבור, ועל כך גילה דוד המלך את כל דיבורי ההודאה ההילול והשבח של ספר תהלים. "כי התלהבות השמחה שבלב, שזה בחינת יוסף בחינת 'בית יוסף להבה', עיקר התגלותו הוא על ידי דיבורי תודה והודאה, שזה בחינת דוד שריווה להקדוש ברוך הוא בשירות ותשבחות. כי הדיבור יש לו כח גדול, ועל ידי זה עיקר התגלות השמחה, בחינת שמחה לאיש במענה פיו".

"וזה שאמר יהודה ליוסף 'דבר נא עבדך דבר באזני אדוני', אזנים הם כלי השמיעה, ושמיעה תלויה בלב, ששם שורש השמחה בחינת נתת שמחה בלבי, שזאת השמחה מעורר בחינת יוסף שמלהיב הלב על ידי שמנפח ממנו העפרוריות. אבל אף על פי כן עיקר התגלות וקיום השמחה הוא על ידי הדיבור שהוא בחינת דוד שיצא מיהודה, ועל כן אמר יהודה ליוסף 'ידבר נא עבדך דבר' דייקא, בחינת דיבורים קדושים של שמחת האמונה הקדושה, כמו שאנו מתפארים בכל יום ואומרים בפה מלא 'אשרינו מה טוב חלקנו'. באזני אדוני' שהוא בחינת שמיעה בלבא תליא, ופירש רש"י 'יכנסו דברי באזניך', כי על ידי הדיבור יכנסו הדברים באזניו ובלבו, עד שתאיר השמחה בשלימות ויתבטל העצבות שהיא בחינת חרון אף ודינים, וזהו 'ואל יחר אפך בעבדך' שיתבטל החרון אף על ידי תוקף השמחה שתאיר על ידי הדיבור".

המשך בעמוד ד'

שוב מצא את עצמו 'שורף' שעה וחצי בשיחות סרק, כואב לו על הבזבז החמור, הוא יודע שתורה ועבודת ה' הם מעל הכל ושכל ההנאות הגשמיות הם כאין ואפס מולם, אבל משום מה זה לא חי אצלו, הלב לא נמשך אחר זה, מה עושים!?

המעלה של האדם, בה"א הידיעה, היא כח הדיבור שניטע בו, בכך הוא נבדל מהבהמה ובאמצעותה הוא יכול לזכות לכל מעלותיו, וכלשונו של רבי נתן: "גדר האדם הוא מדבר, דהיינו שיש לו כח הדיבור, וזוהו הוא מובדל מן החי ונקרא אדם" (ליקוטי הלכות. חזקת קרקעות א).

על אף ששכלו של האדם הוא העיקר ובלא זה אינו נחשב לאדם כלל, אולם השכל ללא הדיבור גם הוא נחשב כדבר מת, כי רק הדבור הוא שמחיה ומעורר את הלב שיתחבר אל השכל, ורק כך ניתן לחיות בפועל עם השכל והדעת שלמדנו.

ניקח לדוגמא את ההודאה על קדושת יהדותנו, כלומר, ההכרה בזכיה המופלאה אותה זכינו לעבוד את ה' ולדבקה בו לנצח נצחים על ידי כל מצוה וכל מעשה טוב. הכרה זו היא מעיקרי העיקרים בשליחותנו בעולם, לכך נוצרנו, כדי להכיר את גדלו טובו ורחמנותו יתברך.

"כי כל הבריאה היתה כדי שידעו ממנו יתברך, כדי שיכירו הכל גדולתו ורוממותו וטובתו יתברך, שזהו עיקר התכלית מכל התכליתין, וכמו שאיתא בזהר הקדוש שכל הבריאה היתה בגין דישתמודעין ליה" (שם, שלוחין ג, ב). והכרה זו אינה רק בשכל בלבד אלא היא חייבת להתחבר גם אל הלב, 'ידעת היום והשבות אל לבבך', וזוהי למעשה מצות השמחה עליה הזהירה התורה הק', ואשר רבינו הק' מרבה לעורר על חובתה והכרחיותה בעבודת השם, ושהיא השורש והעיקר לחזקו והתחזקותו של אדם בעבודתו. ועיקרה של שמחה היא בלב.

שמחה זו אינה מתעוררת מ'ידיעה' בלבד, צריך להצית אותה ולהלהיבה, ורק אז היא קמה לתחיה. ועל כך נתן לנו ה' ברחמי המרובים את כח הדיבור הקדוש. "הדיבור הוא הנפש"; יש לו כח אדיר לעורר ולהיות. וכאשר מדברים בפה את דיבורי השמחה ומודים ומהללים

פניני אור

אמרות מהורות מרביה"ק ותלמידיו

אומר ה'ה רבי מיקל נכד מוהרנ"ת: כמו שאין קיום לסגד לך בעבודתו ללא המחט, כן אין יכול להיות איש קשר ולעבוד את ה' בשלמות ללא ה'זירות בקימת חצות הלילה!

(שיח שרפי קודש)

לתגובות והערות 3323796@gmail.com ניתן לקבל את הגיליון באימייל מידי שבע

הדל"ג 4:03 - ניץ ההמה 6:34 - סוּזְק"ש 8:18
צאת השבת 5:18 - צאה"ש לר"ת 5:56

אני יוסף!

י'אמר יוסף אל אחיו אני יוסף
כותב הגר"מ שליט"א במכתבו:

"בזה טועים החסידים הרבה..."

שאלה:

ב"ה זכיתי בשנים האחרונות להתקרב לרבינו הקדוש, ואני זוכה לעסוק בתורותיו ולהשתדל לילך בדרכיו ולקיים עצותיו. אילו פי מלא שירה כיס וכו' איני מספיק יהודות להלל על זה להשם יתברך. קיבלתי ממש חיים חדשים.

אך דא עקא, נדמה לי שדווקא לאחר שהתקרבותי, התחלתי לעבור מעברים קשים יותר, ונסיונות וצירופים, שלא עברתי כל כך לפני ההתקרבות. ואיני יודע כיצד להתייחס לזה, ואיני מבין מדוע אמור להיות כך.

אשמח אם תשיבו לי תשובה שתיישב את דעתי ולבי.

תשובה:

אחר ברכת 'מזל טוב' חמה ולבבית על זכיינתך העצומה, נשתדל לענות בקצרה על שאלתך. ובכן:

מוהרנ"ת כבר עמד באחד ממכתביו על כך שלפעמים נראה שדווקא מי שמתקרב לרבינו הקדוש עובר עליו יותר משאר בני אדם, ומחזק את בנו שלא לחוש לכך, וזה לשונו הזהב:

"כל מה שמתחזקים ביותר לחסות בו [ברבינו הקדוש] ולחזק עצמו על ידי זה, יהיה איך שיהיה, על ידי זה בעצמו מגיע עליו הסיוע דלעילא יותר ויותר. **אף על פי שניראה לפעמים ההיפך כי כל הגדול מחברו וכו'**, ובפרט מי שרוצה לברוח לַחֲזֶקֶת אמיתי כזה, **שמתגרין בו חס ושלוש יותר ויותר כאשר אני יודע בנפשי הרבה בזה - אף על פי כן, מי שאינו כסיל ומתחזק עצמו בהאמונה, ובפרט על פי כל הדברים האמיתיים שהרבינו לדבר בחסדו, הנובעים ממעיני ישועותו חידושי תורתו הקדושה, על ידי כל זה יכול להתחזק תמיד לחסות בכוחו ולשמח נפשו בכל עת בכל דרכי עצותיו הקדושים, כי העיקר הוא השמחה**" (עלים לתרופה, שנג).

ואכן, העצה היא לבלי להיות כסיל, כלשון מוהרנ"ת, ולהבין ולידע בבהירות, שאין זו נפילה ואין זה מעיד על ריחוק, אלא אדרבא ואדרבא, זה מעיד על התקרבות נפלא, וכל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו.

וכבר דיבר רבינו על טעותם של הטועים בזה, "ואמר אז בזה **הלשון: ובזה טועין החסידים הרבה, שפתאום נדמה להם שנפלו מעבודת ה', ובאמת אין זה נפילה כלל!** רק מחמת שצריכין לעלות ממדרגה למדרגה, ואז מתעוררין ומתגברין מחדש הקליפות, שהם התאוות והבלבולים והדמיונות והמחשבות והמניעות כנ"ל, על כן צריכין להתגבר בכל פעם מחדש לחזור ולהכניע ולשבר הקליפות והמניעות וכו' שבכל מדרגה ומדרגה מחדש, אבל באמת אין זה נפילה כלל" (ליקוטי מוהר"ן, כה).

דווקא ה"חסידים" הם אלו שטועים בזה "הרבה". שכן מי שלא חסיד,

לא סובל את מה שהם סובלים...

מי שאינו עולה מדרגה לדרגה בעבודת ה' - גם אם הוא יושב באוהלה של תורה ומדקדק בהלכה - אינו מרגיש את מה שהם מרגישים...

הוא לא סובל מהתקפות פתאומיות של "תאוות, בלבולים, דמיונות, מחשבות, ומניעות". ולכן גם לא זקוק לחיזוק, ולהסבר שורשי מהיכן התקפות אלה נובעות...

רק מי שהוא "חסיד" המתחסד עם קונו, ועוסק בכל עת להתקדם ולעלות מדרגה לדרגה בעבודת ה' - הוא זה שסובל על תופעות בלתי מובנות. והוא זה שזקוק לאחד שיעמידו על טעותו, ויפקח את עיניו להבין שהמצב לא כל כך גרוע...

כך היא הדרך: דווקא אלו שרוצים להיכנס לפנים, ולהפסיק לעמוד בחוץ - הם אלה שמתחילים לסבול...

דווקא אלו שמחליטים להפסיק להתעלם ממשמעתם, ומתחילים לעסוק בהתבודדות, ובתורותיו של הצדיק - הם אלה שהפסולת שבתוכם מתחיל לצוף... דווקא אז, הם מגלים בתוכם פסולת רוחנית, שלא הייתה מוכרת להם עד הנה.

וכבר המשיל זאת רבינו להתרחת קומקום מים, וכך שח ואמר:

"מה שכשאתם מתחיל להיכנס בעבודת השם ולהתקרב לצדיק האמת, **באים עליו הרעיונות ובלבולים גדולים** - זה כמו למשל: כלי מים, שמתחילה נראה כאילו המים צלולים, ואחר כך כששופתינ ומעמידין המים אצל האש ומתחיל להתבשל, אזי מתבלבל המים ומעלה הרתיחה כל הפסולת שהיה במים, ועולה כל הפסולת למעלה, וצריך שיעמוד אחד להסיר חלאת ופסולת המים בכל פעם. ומתחילה נדמה כאילו המים צלולים לגמרי, ואחר כך נראה הפסולת שבמים העולה בכל פעם למעלה, ואזי כשמסירין בכל פעם חלאת ופסולת המים, אזי אחר כך נשארין המים צלולים וזכים באמת כראוי.

כמו כן ממש: **קודם שמתחיל האדם להיכנס בעבודת ה', אזי הטוב והרע מעורבין בו, ומחמת שהם מעורבים מאד אין נראה הפסולת והרע שבו כלל**, כי הם מעורבים יחד לגמרי הרע עם הטוב. אך אחר כך כשמתחיל להיכנס בעבודת השם ומתקרב לצדיק האמת, אזי מתחיל להזדכך ולהתברר, ואזי עולה הפסולת והרע בכל פעם למעלה, כמשל הנזכר לעיל. וצריך שיעמוד אחד שיסיר ממנו חלאתו ופסולתו בכל פעם, ואזי יישאר אחר כך זך וצלול לגמרי באמת כראוי" (שיחות הר"ן, ט).

וזהו רק אחד מההסברים המופיעים בכתבי רבינו ותלמידו, על אודות התופעות המוזרות הפוקדות דווקא את אלו המתקרבים לצדיק, ונכנסים בדרכי עבודת ה' ברצינות. (עיין עוד דברים מופלאים בליקוטי מוהר"ן תניינא תורה ק"ז, ואין כאן המקום להעתיקים).

ומעתה, אח יקר: חזק ואמץ מאד!

פנינים מאירים וחידושים מזהירים מלוקטים מספרי גדולי הצדיקים ז"ע מתוך רשימותיו של הגר"ם שכמער שליט"א אשר ציין ורשם לפניו לזיכרון.

לקט ספרי"ם

פרשת ויגש

זצוק"ל, מדוע בארץ גושן ולא במצרים במקום מושבו של יוסף. ותייך, שעשה זאת מרוב זהירות בכבוד אב, כמו שמצינו ביורה דעה הלכות כבוד אב ואם (סימן רמ, ז) "אבל אם הבן גדול בתורה ואין אביו דש בעירו איכא למיחש לביזין התורה אם יתבזה הבן לפני האב ויש להם להרחיק זה מזה שלא יקל משום אחד בכבודו לפני חבירו וכן עשה מוהר"מ (מרוטנבורג) עם אביו". והט"ז מוסיף שם, כתבו עליו (על מהר"מ מרוטנבורג) שמיום שעלה לגדולה לא הקביל פני אביו ולא רצה שאביו יבוא אליו. ולכן גם יוסף כשעלה לגדולה לא רצה שישוב אביו אתו במצרים אלא בגושן הקרובה.

מגדולי החסידות רבי יוסף שאול נתנון עמוד קמה ז-15

הוא יתברך אתו עמו, אז הוסר ונתגלה הלבוש ונתבטל הצער וכו'. וזהו שאמרו יסדר שבחו, שזהו שבחו שמלא כל הארץ כבודו, ובכל צרתם לו צר, אז לא צער, ויתפלל, כי ממילא יתבטל הצרה אחר שיודע לסדר שבחו בענין זה. ומר סבירא ליה יתפלל תחילה, והוא על ידי שמתאמין שהש"ת שם הוא גם כן, ואז יוכל לסדר שבחו.

כתר שטוב עמוד יט א
כזהירותו לכיבוד אב לא רצה יוסף שיעקב ישב בסמוך אליו

וישבת בארץ גושן והיית קרוב אלי (בראשית מה, ט). הקשה הגאון רבי יוסף שאול נתנון

כשידע שכח הפועל בנפעל יתבטלו הצרות

ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדוני גו' (בראשית מד, יח). דאיתא בברכות (בבא, א) לעולם יסדר אדם שבחו של מקום ואחר כך יתפלל. ובמסכת עבודה זרה (ה, ה) איכא דסבירא ליה איפכא, ופירש הבעש"ט דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי. דכתב הרמב"ן (עיין רמב"ן על התורה בראשית ב, ז) כי כח הפועל במפעל ובריאת העולם כהדין קמצא דלבושיה מניח וביה, ובכל מיני צער בנשמי וברוחני שם יש ניצוץ קדוש ממנו יתברך אלא שהוא בתוך כמה לבושי. וזהו ענין (אסתר ב, ט) 'הנערות הראויות לתת להם מבית המלך, וכאשר יתן לב להבין שגם כאן

ולא יכלו אחיו לענות אותו!

כאשר עברה התנגדות קשה על אנ"ש בעיה"ק ירושלים תובב"א, ובפרט על רבי שמואל הורוויץ זצ"ל, כתב להם רבי מתתיהו הכהן ברזובסקי זצוק"ל, הנקרא 'רבי מאטעס', דברי חיזוק נפלאים, כשבתוך הדברים הוא כותב:

"מעט מעט בקרוב יתגלה אור האמת הזה. אשרי מי שיתחזק ויתאמץ עד עת יבוא ישועת ה', ואוי וויי אוי וויי להמתנגדים כי חרפה ובושה וכלימה גדולה תיפול על פניהם שיראו על מי היו חולקים. וידוע מאמר חז"ל על הפסוק "ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו", ודי למבין" (שארית ישראל, מכתב קג).

לאכול או לשתות בין קידוש לסעודה

מעט כדי לשבור את הצום בקלות בשביל שיהיה ראוי לאכול את הסעודה תיכף, הרי זה נחשב כמאכל שבא לפתוח המעיין המשיך הלב לאכילה שאין מברכים עליו ברכה אחרונה (עי' משנ"ב שם סק"ב אות ג וסב"ג פ"ד ה"ג).

ולפי זה אסור לשתות קפה עם חלב בין קידוש לסעודה, דכיון שאין מברכים ברכה אחרונה על הקפה הרי זה נחשב כסעודה אחת עם הבשר שאוכלים בשעת הסעודה, ועל פי זוהר אסור לאכול בסעודה אחת חלב ואחר כך בשר. שכן מבואר ב**ש"ך בהלכות בשר בחלב** (סי' פט סק"ו) דכל זמן שאין מברכים ברכה אחרונה נחשב האכילה כסעודה אחת. - ואף שמעיקר דין השולחן ערוך אין אסור לאכול בסעודה אחת רק אם אוכלים מקודם הבשר ואחר כך החלב, אבל אם אוכלים קודם החלב ואחר כך הבשר מותר. וגם **המשנה ברורה** (סי' תצד ס"ק טו) כתב שאין אסור לאכול בסעודה אחת רק בשר אחר גבינה קשה, אבל בשר אחר גבינה רכה או חלב מותר. מכל מקום אנו נוהגים **כהפרי מגדים** (שפ"ד סק"ו) שכתב שעל פי זוהר אין לאכול בסעודה אחת אפילו חלב ואחר כך בשר.

ומי שרוצה לשתות רק רביעית מים לצמאון עדיף להמתין לשתות אחרי המוציא כדי שלא להיכנס לספק ברכה אחרונה, שיש אומרים דמשקה ששודם הסעודה צריך ברכה אחרונה (עי' סי' קע"ד ס"ק לו). אך אם מחמת הצמיאון אינו תאב לאכול, וישותה מים לפני אכילה להרוות צמאונו ויתאב לאכול אינו מברך ברכה אחרונה.

השנה חל צום עשרה בטבת בערב שבת, ויש אנשים שקשה להם להתחיל את הסעודה תיכף לאחר שבירת הצום, על כן עושים הפסק בין קידוש לסעודה, ואוכלים אחר קידוש קצת מיני תרגימא שיהא קידוש במקום סעודה וכעבור זמן קט נוטלים לידים לסעודה.

והנה אף שכתבו **הפוסקים** בכל שבת שיש למנוע לאכול מיני תרגימא קודם הסעודה כדי לאכול סעודת שבת לתיאבון, ואפילו בשהיה סתם אסור להפסיק הרבה בין קידוש לסעודה. מכל מקום כשחל עשרה בטבת בשבת אין חשש בזה, דהפסק זה הוא לצורך תיאבון הסעודה לפתוח המעיין כדי שיוכל לאכול את הסעודה כראוי ולא יאכל אליבא ריקנא (עי' סי' רמ"ט ס"ב ביה"ל ד"ה מותר ושוע"ר בק"א סק"ד וא"א שם), אך בכל זאת יש להיזהר שלא למלא כרסו במיני תרגימא עד שיאבד ממנו עיקר התיאבון של הסעודה.

ואם אין עושים הפסק גדול בין קידוש לסעודה רק אוכלים מיני מתיקה ומיני מזונות וכעבור זמן קט נוטלים לידים מברכים **בערוך השולחן** (סי' קע"ו ס"ח) שאין צריכים לברך ברכה אחרונה עליהם, דכיון שאין קידוש אלא במקום סעודה ועיקר הסעודה הוא הפת ונטפל גם המיני מתיקה שבאמצע לסעודה ונפטרים בברכת המזון.

והרבה אחרונים חולקים על החידוש של הערוך השולחן, ולדעתם אם אוכלים דבר שברכתו ודאי בורא מיני מזונות או בורא נפשות רבות, ואין אוכלים ממאכל באמצע הסעודה צריכים לברך ברכה אחרונה. אבל נראה שאם אין אוכלים רק

בפועל אין הקורא מסתכל על הערוה ועוצם עיניו, כיון שהיא מגולה לפניו אסור (סי' ע"ה ס"ק ט). וכן אסור להסתכל על ערוה בשעת אמירת דברים שבקדושה גם אם היא מכוסה תחת זכוכית שקופה, כיון שנראה מתוכו (שם בשו"ע ס"ה), אך כשהערוה מכוסה ועוצם עיניו מותר (שם ס"ק כ"ה וכו'). ומדברנן החמירו שצריך הקורא להפסיק גם בין הלב לערוה, לפי שמצינו לשון ראייה בלב בפסוק 'ולבי ראה הרבה חכמה' (שם סק"ד).

אף שמן התורה אין אסור לומר דברים שבקדושה רק נגד ערוה ממש, אסור חכמים מדברנן לומר דבר שבקדושה גם נגד דברים מסויימים הגורמים להרהור, טפח מגולה באשה במקום שצריך ושהדרך להיות מכוסה, שיער וקול זמר באשה, ואפילו באופן שהקורא אינו מהרהר כלל ואין אסור מצד ונשמרת ומצד ולא תתורו אסור לומר דבר שבקדושה נגד זה (סי' ע"ה, ועיי' שו"ע ד"ה סי' ע"ג ס"א וק"א סק"ב).

חייב הרחקות מדרבנן

בנוסף לאיסור של ולא תתורו, ושל נשמרת, ושל ולא יראה בך ערות דבר, אסור חז"ל הרבה דברים שצריך להימנע מהם משום 'הרחקה לגילוי עריות ומשום הרחקה להרהור', והם מפורטים בשולחן ערוך **אבן העזר** סימן כ"א,

ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם

איסור זה היא בין כשמהרהר על אשה שאסורה עליו ובין כשמהרהר על אשה פנויה, דעצם ההרהור יכול לגרום טומאה. כפי שכתב **רבינו יונה באגרת התשובה** 'אסור מן התורה להרהר באשה ואפילו פנויה, וחמור הרהור פנויה ממגעה שעל ההרהור עובר בלאו מן התורה שנאמר ונשמרת מכל דבר רע'.

כאמור אף שהאיסור עצמו הוא על ההרהור, יש חיוב לעשות שמירה שלא יבוא לידי הרהור כלשון הפסוק 'ונשמרת מכל דבר רע', שההרהור נובע מדברים שהיה האדם עסוק בהם מקודם, ומפני זה קבעו חז"ל הרבה דברים שצריך להתרחק מהם כדי שלא יגרמו להרהור לפי מה שידעו בליבות בני אדם שדברים אלו גורמים להרהור (כדלהלן מצוה ד). אמנם בנוסף לאיסורי חז"ל הרי כל אדם לפי מה שהוא מכיר את עצמו חייב לעשות לעצמו גדרים להתרחק מכל דבר הרהור, ועיקר גדול בדבר זה הוא 'שמירת עיניים' כמו שכתב **הסמ"ק** (מצוה כד) על מצוה זו: יש לדקדק בכל כחו לרחק עצמו מהרהור מכל צד כמו להסתכל בנשים ובמלבושיהם.

מפני שאיסור הוא על עצם 'הרהור הלב' לא ניתן לקבוע כללים איה פעולות גורמים להרהור ומותר לעשות, ואיה פעולות גורמים להרהור ואסור לעשות, שהוא דבר המסור בלב ומשנתה אצל כל אחד ואחד, וכל אחד צריך להיות אחראי על עצמו להימנע מדברים שגורמים לו הרהור. אמנם כלל כתב **הרמב"ם** (סוף איסורי ביאה) 'פנה עצמו ומחשבתו לדברי תורה וירחיב דעתו בחכמה שאין מחשבת עריות מתגברת אלא בלב פנוי מן החכמה, ובחכמה הוא אומר אילת אהבים ויעלת חן דדיה ירווך בכל עת באהבתה תשגה תמיד'. וכן כתבו **הסמ"ג** (לאוין קכו, והרמב"ם פכ"א ה"ט) 'אם יבוא לו הרהור יסיע לבו מדברי הבאי והשחתה לדברי תורה שהיא אילת אהבים ויעלת חן'.

ולא יראה בך ערות דבר

מהפסוק 'ולא יראה בך ערות דבר' דרשו חז"ל שאסור לומר שום דבר שבקדושה נגד ערוה. וב**ספר יראים** (סי' שצב) מנה מצוה זו בכלל התרי"ג, וזה לשונו: 'ציוה הקדוש ברוך הוא שלא להיכיר אדם דבר קדושה במקום ערוה דכתבי ולא יראה בך ערות דבר ומאחריך, ותניא בספרי ושב מאחריך מלמד שהעריות מסלקות את השכינה'. וכן מנה **החרי"ם** (לאוין פ"ד ע"ה) מצוה זו בכלל התרי"ג: 'שלא להוציא מפיו דברי תורה או תפלה כשהוא ערום או נגד ערות אחרים שנאמר ולא יראה בך ערות דבר'.

וכן כתב **המשנה ברורה** (סי' ע"ה ס"ק ט') 'כתיב כי ה' אלקיך מתהלך בקרב מחניך והיה מחניך קדוש ולא יראה בך ערות דבר וגו', מכאן למדו חכמים שבכל מקום שה' אלקינו מתהלך עמנו דהיינו כשאנו עוסקים בקריאת שמע ותפלה או בדברי תורה צריך ליזהר שלא יראה ה' בנו ערות דבר, דהיינו שלא יהיה דבר ערוה כנגד פניו של אדם הקורא או המתפלל כמלא עיניו, וכן שלא יהיה אז ערום שעל ידי זה מתראה ערוה שלו'.

האיסור מן התורה הוא שלא יראה גילוי ערוה לפניו בשעת אמירת דברים שבקדושה, גם אם

השבוע התחלנו בשולחן ערוך (סימן ע"ג) הלכות אמירת דברים שבקדושה כנגד ערוה או כנגד דבר הגורם להרהור עבירה, ננסה כאן לסדר את עיקרי ושורשי הדברים בחובות שמירת עיניים.

ארבע מצות

יש ארבע מצות העוסקות בדין הסתכלות בדבר הגורם להרהור עבירה: א. מצות לא תעשה של 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם'. ב. מצות לא תעשה של 'ונשמרת מכל דבר רע'. ג. מצות 'ולא יראה בך ערות דבר'. ד. חיוב הרחקות מעריות מדרבנן.

מצות ולא תתורו

מצות 'ולא תתורו' הכוונה שלא לתור אחר העיניים, 'לתור' פירושו 'לתייר', כלומר לא לרדוף אחר ראיית העיניים, לא להתעסק דרך העיניים עם דברים הגורמים להרהור וזנות, אלא אם נתקל אדם בראיית דבר איסור יעמיד לעצמו גבול ויוותר על התאווה שלא להמשיך להתעסק עם הראייה, ועיקר הלאו הוא על ההתעסקות עם מחשבה שנוצר על ידי הראייה. וכלשון **הרמב"ם** (ספר המצוות לאוין מז) 'אמרו יתעלה ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, הזהירונו **שנקצר מחשבתנו ונשים לה גבול תעמוד אצלו**, וכן הוא לשון ספרי ולא תתורו אחרי לבבכם זו מינות ואחרי עיניכם זו זנות, והוא ההמשך אחר ההנאות והתאות הגשמיות והתעסק המחשבה בהן תמיד'. עכ"ל.

איסור זה הוא לאו דוקא במי שמסתכל על אשה פרוצה, אלא גם במי שמסתכל על אשה צנועה שהיא אסורה עליו, וכפי שכתב **המשנה ברורה** (סי' ע"ה סק"ו) 'המסתכל באשה אפילו באצבע קטנה כיון שמסתכל בה ליהנות עובר בלאו דאל תתורו אחרי עיניכם, ואמרו שאפילו יש בידו תורה ומעשים טובים לא ינקה מדינה של גיהנם'. וכן כתב **רבינו יונה באגרת התשובה** 'אסור להסתכל באשת איש מן התורה שנאמר ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, וכל המסתכל באשת איש מכשיל ומכחיש כח יצרו הטוב והודו נהפך עליו למשחית'. ע"כ.

אמנם מצד שני איסור זה הוא רק במי שמסתכל כדי ליהנות, שמתעסק עם העיניים להיות ניזון מן הראייה דרך זנות, אבל מי שמסתכל שלא לשם הנאה וזנות אינו נכלל בכלל איסור זה. וכן אין האיסור רק להסתכל על אשה שאסורה עליו שזה נקרא דרך זנות, אבל להסתכל על פנויה שמוותר לו כעת להינשא לה אינו בכלל איסור זה, אלא שצריך בזה שאר האיסורים דלהלן.

מצות ונשמרת

בגמרא עבודה זרה (כ"ג) דרשו חז"ל מהפסוק 'ונשמרת מכל דבר רע' שלא יראה אדם ביום כדי שלא יבוא לידי טומאה בלילה. ומצוה זו אינו על הסתכלות אלא על הרהור, שיש חיוב על כל אדם לעשות לעצמו גבול ושמירה טרם יבוא עליו גירוי היצר, וצריך לוותר ביום מלהרהר גם אם כרגע אין מציאות שיעבור על איסור בפועל כדי שלא יבוא יותר מאוחר בלילה לידי טומאה.

גאולת הדעת

בדרכי ברחובה של עיר פגשתי פעם את הרה"צ המקובל **רבי דניאל פריש זלה"ה**, מחבר הספר 'מתוק מדבש' על הזוהר הקדוש, וכראותו אותי עצרני, כאשר ניכר על פניו אותות התפעלות מיוחדים, ביקש להראות לי דברים נפלאים בספר שהיה באמתחתו.

הספר הלז היה מדברי תורתו של רבינו משה קורדובירו, **הרמ"ק זיע"א**, שכתב שבשנים קדמוניות, בזמן הראשונים, הגלות היתה גלות וצרה כללית, כגון שהישמעאלים הארורים ימ"ש היו גוזרים על כל ישראל גזירת גירוש וחייבו את היהודים לקבל עליהם את האמונה המוסלמית או לצאת מן המדינה בערום ובחוסר כל, בלבוש על גופם ולא יותר, וכולם כאחד סבלו מגזירה אחת.

אבל הגלות בעקבתא דמשיחא לפני ביאת המשיח, תהיה גלות פרטית לכל אחד ואחד, כל אחד ומעבריו ונסיונותיו הפרטיים, שהם ממרקים ומזככים היטב, וכאשר מקבל אותם האדם באהבה, הרי הוא מתקן את חלק השכינה שיש בתוך כל אחד מישראל. והיא עבודתו לקבל היסורים למען שמו באהבה, ועי"ז נזכה לישועתו לגאולתו.

והא לך דברי רש"י על הפסוק 'וְהָיָה אֲמוֹנַת עֲתִידְךָ חֶסֶן שְׁוֹעַת חֻקְמַת וְדָעַת' (ישעיהו לג ו'), וכך כתב רש"י: את שהאמת בהקב"ה, בעתים שעברו עליך, וצפית לישועה, היה לך לחוסן.

דברים אלו הם יסוד גדול ועמוד חזק בעבודת האדם, בעת שעוברים עליו כל מיני מעברים ברוחניות ובגשמיות, שלא יאבד את האמונה בבורא ית"ש, אלא יאמין שהכל לטובה וצדיק ה' בכל דרכיו, ואם כי אינו מבין צדקת דרכיו, ישליך שכלו והרגשת לבו, וישתמש במידת התמימות, ויצפה לישועת ה' כהרף עין, והאמונה שהיהודי מאמין בעתים אלו שעוברים עליו בונה לנו כלים שנוכל לקבל את הישועה.

לפני כמה וכמה שנים היה פוקד את ביתי יהודי אחד ששב **בתשובה שלימה** וזכה לבנות ביתו על תורת הקודש ממש, ובעת שהתחתן כבר היה מבוגר, וזכה להוליד בן, ולדאבון לב הסתלק התינוק הזה, ואי אפשר לתאר גודל הצער והשברון רוח שהיה לזוג הזה; הלא חזרו בתשובה במסירת נפש ממש, והילד הזה היה הנכד הראשון לאבי, ופטירת בנם צעק מעצמו: 'זו תורה וזו שכרה!'

ויהי כאשר באתי אצלם לחזקם, אמרתי להם כדלהלן: ראשית, עליכם להצדיק דין שמים, ולומר צדיק ה' בכל

המשך מעמוד א'

עומדים אנו בסמוך להילולות התלמיד הקדוש רבי נתן, אשר העיד על עצמו (כמובא בהוספות לחכמה ותבונה סי' יד) שהוא **המליץ** שבאנשי המלך - עליהם סיפר רבינו הקדוש (בסיפורי מעשיות מעשה י"ב). תפקידו של המליץ לעורר את הלב בדיבוריו, וכפי שרבי נתן (בלקוטי הלכות, תפלה ד, f), מרחיב במעלת המליצה בקדושה אשר עליה אמר רבינו הקדוש שהיא יכולה לעורר לב האדם מאד, והוא מוסיף שכל כוחה של ההתבודדות - עצת העצות - תלויה בהפצרות ופיוסים ומליצות יושר לפני ה' שיחוננו. כך, הכל תלוי בכח המליצה הזאת.

מליץ קדוש זה שיש לו את כח הדיבור, אכן הרבה ללמדנו את כוחו של הדיבור הקדוש. הוא לא הסתפק בידיעה בלבד על אָשְׁרֵנוּ וטוב חלקנו, אלא חזר ודיבר והמליץ והרחיב ופירש וצייר ושרטט וחקק והלהיב באלפי דיבורים בספריו ומכתביו על גודל ה'אשרינו' בזכיינתו להיות בני מלך מלכי המלכים המבקשים

דרכיו, ואם כי אינכם מבינים צדקת דרכיו, בודאי כך הוא שאכן צדיק ה'. ועבודה קשה זו הואמין בה' ולבלי לקרוא תגר, זו העבודה הקשה שבכל העבודות - אבל חביבה היא אצל הקב"ה יותר מכל העבודות, ובכח אמונה זו תזכו לראות ישועות גדולות.

וב"ה, הם התחזקו, וכעת יש להם משפחה גדולה ומבורכת.

לימוד נפלא אפשר לראות בפרשה:

לאחר שנעלם הגביע ונמצא באמתחת בנימין, נראה היה כי הפרשה מגיעה לידי מבוא סתום, ולכדי יאוש ממש.

האחים הקדושים שבטי י-ה ניגשים ועומדים לפני יוסף הצדיק, אך רובם אינם יודעים שהעומד לפניהם אינו אלא אחיהם, וסבורים הם שמדובר ברשע עריץ המתאכזר עליהם ומתנכל לאביהם, ואף מתכוונים להשיב מלחמה השערה.

אולם, שלושה מתוך שנים עשר האחים, יודעים את האמת: **יוסף שמעון ובנימין**. שכן מובא שכאשר היה שמעון אסור בבית יוסף כאשר האחים עלו ארצה גילה לו יוסף מי הוא, והזהיר אותו שלא יגלה זאת לשאר האחים מבעוד עת, וכן כאשר נכמרו רחמיו על צוארי בנימין אמר לו שהוא הגו יוסף בעצמו.

זאת אומרת, שיכולה להיות תמונת-מצב אחד, שיש הרואים אותה כאילו היא צרה וגלות איזומה, ואילו אחרים רואים אותה כפתח הצלה וישועה.

נמצא, שכל הגלות איננה כי אם גלות הדעת. שכאשר הדעת בגלות הרי זו גלות, אבל כשהדעת אינו בגלות אין כאן שום גלות.

וכבר אמר **רבינו ז"ל** (לקו"מ כא) שעיקר הגלות הוא גלות הדעת, כמו שכתוב (ישעיהו ה יג): "לכן גלה עמי מבלי דעת", שאין הדעת בשלמות או שהדעת מבולבלת ומעוררבת בספיקות ובפסולת וכיוצא בהן, עד שאינו יכול ליישב דעתו כפי רצונו הטוב. וגלות זו קשה יותר מהגלויות הכלליות תחת שלטון אומות שונות, והם חבלי משיח פרטיים לכל אחד באופן אחר. כי כל אדם שיש בו דעה כאילו נבנה בית המקדש בימיו (ברכות לג).

ואכן בגאולת הכלל נאמר (ישעיהו יא א-ט): **וְיֵצֵא חֶסֶד מִצֵּעַ יְשִׁי וְיִצְרָר מִשְׁרָשָׁיו יִפְרָה, וְנִקְחָה עֲלָיו רוּחַ ה' וְגו' רוּחַ דַּעַת וְיִרְאֵת ה', כִּי מִלְאָה הָאָרֶץ דַּעַת אֵת ה' כַּמִּים לַיָּם מְכַסִּים.** במהרה בימינו אמן.

ר' דוב (בעריש)

מוזכר ב' פעמים בעלים לתרופה, בחליפות מכתבים בין ר' יצחק בן מוהרנ"ת לאביו. וז"ל: "ממחרת יום הכיפורים תקצ"ג ... ואחר כך נתעכב ולא נסע ר' בעריש חתן ר"ש כאשר יספר לך מוסר כתב זה" (סי' צ"א). "א' שמות תקצ"ג ... אגרת זה כתבתי בחדר העליה שלי תיכף אחר שקמתי משנתי וכו' ואחר כך באתי לבית המדרש להתפלל מנחה, סיפר לי **רבי בעריש חתן ר"ש** את כל המעשה אשר נעשה עמך" (סי' צ"ט).

ר' דוב בער מעיר טשעהרין

יתכן שזהו ר' בעריש חתן ר"ש הנזכר לפני זה, כי גם הוא דר לכאורה בטשעהרין, או אפשר שהוא רבי בער תלמיד רבינו ז"ל חותן ר' אברהם דוב, וצ"ע בזה.

מוזכר בימי מוהרנ"ת, שנסע אליו מוהרנ"ת ז"ל ושהיה אחד מאנ"ש ז"ל: "ביום ראשון פ' יתרו נסעתי וכו' לק"ק טשעהרין והיינו בכפר שיושב שם אחד מאנ"ש הלא הוא מו"ה ר' בער נ"י ולא מצאנו אותו בביתו, גם בנו הגדול שאני מכיר אותו לא מצאנו גם כן, רק בנו החתן ראינו שם ששימש אותנו קצת, וכיכד אותנו באיזה משקה" (ימי מוהרנ"ת ח"ב סי' ל"ב).

ר' דוב מסקאלא

בא לעזר למוהרנ"ת בעת הדפסת הספרים בעיר יאס, כמוזכר בעלים לתרופה וז"ל: "ב' חוקת תר"ב אומאן ... ותודיע לה' בער **מסקאלא** שאנחנו אוזחים עצמנו בעסק המשא ומתן שעשינו בינינו, רק שקשה להתחיל קול ראש השנה וכו' אבל אחר ראש השנה הבא עלינו לטובה בעזה"ש"י"ת נראה לעסוק בזה, רק שלא יהיה ר' בער עצל מלכתוב לך בכל פעם אם עומד בדיבוריו לעסוק עמנו, ואם כבר התחיל מלאכתו" (סי' שפ"ט).

ר' דוב בער מליפאוויץ

היה מהמקושרים אל מוהרנ"ת ז"ל. וכנסע מוהרנ"ת לארץ ישראל בשנת תקפ"ב ליווה אותו ר' דוב בער בעיר אדעס אל הספינה כמוזכר בימי מוהרנ"ת (ח"ב סי' ע"ט) וז"ל: "וליוו אותנו כמה אנשים אשר נגע אהבתי בלבם, ושם אצל הספר לקחתי רשות מאתם ונפטרו זה מזה באהבה ואחור וריעות וברכו אותי ברכת שלום וכו', וגם כדי לראות פנים עם האוהבים שליוו אותנו כי ידעתי שבוודאי הם ממתניים לנו, וכן היה שתיכף כשבאו על הספר ראינו אותם מרחוק וצעקנו להם שיבואו, ו**בא ר' צבי ור' בער מליפאוויץ לקראתנו בפנים של אהבה והשתוקקות ועגעועים גדולים מאד**, עיי"ש באריכות.

הכעלות על כתבי-יד רבינו

בשנת תקפ"ו שמע מוהרנ"ת ז"ל שיש ביד ר' דוב בער כתבים מכת"י רבינו ז"ל, ובאמת היו אלו הכתבים שייכים למוהרנ"ת ז"ל ונלקחו מרשותו, והתגלגלו בגלגולים שונים עד שבאו ליד ר' דוב בער, לכן השתדל מוהרנ"ת ז"ל שיהיזרים לידו, כי רצה להדפיסם ולהפיצם על פני תבל כדי שיתקיימו ימים רבים, ובתוך מכתב לתלמידו הרה"ח ר' שמשון הזכיר גם מזה.

וז"ל בעלים לתרופה: "**שנמצא ביד ידידי הרבני מו"ה בער מליפאוויץ כתבים בכתבי יד רבינו ז"ל**, לכן תראו לקבל מאתו ולשלחם לידי מידו, כי הוא יודע בעצמו שכל הכתבים האלו הם שלי, שקיבלתם בעצמי מיד רבינו ז"ל, כי אין מי שקיבל ממנו כתיבת ידו הקדושה כי אם אנכי כידוע לכל, ואני צריך אותם מאד לענין ספרי רבינו ז"ל ויגיע מזה תועלת גדול בכמה עניינים וזכות הרבים, ואילו אינם נצרכים כלל, על כן יראה לשלחם לי מיד, ואני אתן לו בעד זה שארי עניינים הנצרכים לו וכו'. נא מאד לבל ישנה אחרי דברי כי באמת הם שלי ואיני מוחלם לו בשום אופן, ואפילו אם לא קיבלם מידי ממש, ממי שקיבלם הם שלי, כי מידי באו ליד החברים אנ"ש, ונתגלגלו מאחד לחבירו עד שבאו לידו, ובאמת לא נתתם לשום אדם כי אין להעתיקם ולהחזירם לי מיד. **ומובטחני בו שיקיים דברי, ובוה יגרום זכות הרבים לדורות**, ויגדל שכרו מאשר יהיה כבושים בידו באיסור גזילה ח"ו כנ"ל, ואין להאריך יותר לאיש **כשר ונאמן כמותו**" (סי' י"ז).